Πολιτική και Οικονομία στον 21ο αιώνα

Του Απόστολου Πιερρά

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ κοινωνία γεννιέται επειδή η ανθρώπινη φύση περιλαμβάνει δυνατότητες που κανένα άτομο μόνο του δεν μπορεί να τις ενεργοποιήσει στην ολότητα και την τελειότητά τους. Ετσι το ιδιαίτερο δυναμικό του εγώς χρειάζεται τα διαφορετικά δυναμικά των άλλων για να μπορεί να φθάσει στο μέγιστο και βέλτιστο της αξιοποίησής του. Η κοινωνία χρειάζεται για να μπορεί ο καθένας (σύμφωνα με τις ικανότητές του, τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα) να πραγματοποιεί αυτό που είναι στη φύση του να κάνει καλύτερα, **να επιτυγχάνει τη μέγιστη και βέλτιστη αυτοπράγματωσή του. Ο σκοπός της κοινωνίας είναι το άτομο και όχι αντιστρόφως.**

Η κοινωνία σχηματίζεται από άτομα με συμβατά δυναμικά: αυτό εξασφαλίζεται από μια **πολιτισμική κυρίως κοινότητα** (έγκυρο τρόπο ζωής, κώδικες συμπεριφοράς, εννοιολογικό οπλοστάσιο, αξιολογικό σύστημα). Στο πολιτισμικό επίπεδο συναρτώνται **πολιτικές και οικονομικές δομές και λειτουργίες.** Μια κοινωνία που ολοκληρώνεται πολιτικά με τέτοιο βαθμό συνοχής ώστε να παρουσιάζεται σαν ενιαία οντότητα δράσης στο ιστορικό γίγνεσθαι αποτελεί ένα **Κράτος.**

Κοινωνία, κράτη και ιστορία έχουν μια γεωγραφική βάση, γιατί από αυτήν εκπηγάζουν τα ανθρώπινα «κοινά». Αλλά η βάση δεν είναι ανάγκη να είναι ακριβώς περιχαρακωμένη σαν την επικράτεια ενός **Κράτους - Εθνους.** Το Ευρωπαϊκό Εθνος - Κράτος των τελευταίων αιώνων είναι μια μόνο μορφή κράτους, και όχι αδιαρφισβήτητα η επιτυχέστερη.

Η ενιαία οργάνωση ενός μείζονος χώρου με αλληλοσυμβατούς υποχώρους γινόταν παλαιότερα με το **«Αυτοκρατορικό» μοντέλο.** Οι Αυτοκρατορίες ήσαν πολυεθνικές, πολυπολιτισμικές, πολυθρησκευτικές ενότητες (αν και συνιστούσαν μια γενική πολιτιστική «κοινή»). Οι αγώνες εξουσίας είχαν σκοπό να αποδείξουν την καταλληλότερη ενοποιό αρχή του όλου συστήματος: ήταν λοιπόν περιορισμένοι και καταληκτικοί. Αντιθέτως, η αντιπαλότητα Κρατών - Εθνών τείνει να εξελιχθεί σε εθνικιστικές παρακρούσεις ολικού πολέμου και είναι άλυτη ει μη με την πλήρη εξουθένωση αν όχι εξόντωση του ενός μέρους από το άλλο. Η **επικοινωνία εξάλλου στο «Αυτοκρατορικό» σύστημα** είναι μεγαλύτερη και ελευθερώτερη από ό,τι μεταξύ των Κρατών - Εθνών. Στα μνημεία εξουσίας της Περσικής Αυτοκρατορίας (Ανάκτορα π.χ. του Δαρείου) κυριαρχούσε η ελληνική αισθητική (εφαρμοσμένη από Ιωνες τεχνίτες), όπως και ελληνική ήταν η πολιτιστική «κοινή» της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Αττικά νομίσματα χρησιμοποιούντο και εκτός Αθηναϊκής ηγεμονίας, μέχρι τα βάθη της Κεντρικής Ασίας. Τέλος, **το «Αυτοκρατορικό» Κράτος είχε πολύ λιγότερη παρεμβατότητα στο περιεχόμενο της ανθρώπινης δραστηριότητας.**

Εξασφάλιζε βασικά την ασφάλειά της και την τήρηση ενός (ελαφρού) κοινού πλαισίου για την άσκησή της. Συχνά, παρά την πολιτική απολυταρχία του, ήταν ελευθερώτερο για την ατομική δραστηριότητα από ό,τι το ομογενοποιητικό Κράτος - Εθνος. (Σ' αυτή τη διάσταση άλωστε έγκειται και η σημασία του Κινεζικού πειράματος σήμερα).

Το «αυτοκρατορικό» Κράτος είναι κοντύτερα στις ανάγκες του 21ου αιώνα, από ό,τι το Ευρωπαϊκό Κράτος - Εθνος. Το τελευταίο έχει αποτύχει: καλλιέργησε καταστροφικό εθνικισμό, απεδείχθη ανεπικοινώνητο (π.χ. ξενοφοβία) και ανέπτυξε ένα αποπνικτικό κατευθυντικό προστατευτισμό που αλυσόδεσε τις δημιουργικές δυνάμεις της κοινωνίας και την ομογενοποιούσε σε βαθμό πρωτοφανή και απάνθρωπο. Χρειαζόμαστε τώρα ένα ισχυρό Κράτος με ανοικτά σύνορα, ένα ισχυρό Κράτος με απελευθέρωση της ανθρώπινης δραστηριότητας, ένα ισχυρό Κράτος - Πλαίσιο με λίγους κανόνες και καθόλου θεσμική τεχνητότητα.

Ενα ισχυρό Κράτος για την ασφάλεια της ανθρώπινης δραστηριότητας και για την υποστήριξη των συμφερόντων του χώρου - και ταυτόχρονα ένα σύστημα με ελάχιστους περιορισμούς στην ελευθερία κινήσεων και αυτοδιευθέτησής του. Με οικονομικούς όρους, χρειαζόμαστε ένα ισχυρό κράτος που να στηρίζει, και να μην περιορίζει, που να εγγυάται χωρίς να ελέγχει την ελεύθερη αγορά. Και αυτό ευρίσκεται πολύ κοντά στο «αυτοκρατορικό» μοντέλο, που είναι οικείο του χώρου μας, σε αντίθεση προς το αποτυχημένο ευρωπαϊκό μοντέλο.

Με οικονομικούς όρους, χρειαζόμαστε ένα ισχυρό κράτος, που να στηρίζει και να μην περιορίζει, που να εγγυάται, χωρίς να ελέγχει την ελεύθερη αγορά. Το «Αυτοκρατορικό» κράτος είναι πιο κοντά στις ανάγκες του 21ου αιώνα απ' ό,τι το ευρωπαϊκό κράτος - έθνος. Χρειαζόμαστε τώρα ένα ισχυρό κράτος με ανοιχτά σύνορα, ένα ισχυρό κράτος με απελευθέρωση της ανθρώπινης δραστηριότητας, με λίγους κανόνες και καθόλου θεσμική τεχνητότητα

Η ελευθερία χρειάζεται ισχυρή δύναμη για να την στηρίζει. **Η μάλλον, ουσιαστική δύναμη και ελευθερία πάνε μαζί.** Γιατί και αντιστρόφως, ένα ελεύθερο σύστημα παράγει μέγιστο έργο και άρα έχει τη δυνατότητα μέγιστης ισχύος.

Στον 21ο αιώνα έχει εγκαθιδρυθεί **μονοπολικό σύστημα: το παγκόσμιο πεδίο έχει μια εστία, τις ΗΠΑ, με συντριπτική υπεροχή ισχύος.** Δεν είναι τυχαίο, ότι το αμερικανικό μοντέλο είναι το ελευθερώτερο σήμερα. Π.χ. η χρηματοπιστωτική πολιτική που ακολουθεί βασικά τους νόμους του οικονομικού κύκλου στην οικονομία της χώρας.

Στην εξωτερική οικονομική πολιτική επιδιώκει συστηματικά την ελευθερία των αγορών αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων, και κινήσεως ανθρώπων και ιδεών. Συγκροτεί διμερείς και πολυμερείς ελεύθερες αγορές με άλλες χώρες που θέλουν, χωρίς να εγκαθιστά μηχανισμούς οικονομικής και πολιτικής ενώσεως με αυτές - αντιθέτως προς ό,τι συμβαίνει με την Ευρωπαϊκή Ενωση. Το ελεύθερο εμπόριο δεν απαιτεί πολιτικοοικονομικές ολοκληρώσεις.

Αντιθέτως η οικονομική απόδοση μεγιστοποιείται όταν γίνεται πιο εκτεταμένη χρησιμοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε παράγοντα, και αυτό προϋποθέτει **επαρκή πολυμερισμό του πεδίου γενικά. Υπάρχει ένα βέλτιστο επίπεδο συγκέντρωσης και διασποράς σε κάθε περίπτωση.** Βέβαια, η **Ευρωπαϊστική τάση της Ε.Ε. είναι καταδικασμένη.** (Εξάλλου, οι ευρωπαϊκοί χώροι δεν είναι συμβατοί). Στον 21ο αιώνα θα έχουμε συνεργασίες και συντονισμούς περιφερειακών πεδίων, αλλά όχι πολιτικές ολοκληρώσεις τέτοιας έκτασης. Σε μικρότερη κλίμακα μπορούν ασφαλώς να γίνουν κρατικές αναδομήσεις για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των χώρων.

Στον ελληνισμό ταιριάζει και συμφέρει το αμερικανικό μοντέλο, μια πολύ χαλαρή Ε.Ε. και ένας ισχυρότερος συντονισμός του ΒαλκανοΜικρασιατικού πεδίου με την Τουρκία. Χρειάζεται ριζική αναδόμηση και η ελληνική στρατηγική όπως και η οικονομία, όχι μόνο μια βαθμιαία μετάπτωση.

Στο σημερινό μονοπολικό παγκόσμιο σύστημα τα συμφέροντα του κέντρου συμπίπτουν με τα συμφέροντα του όλου συστήματος. Και η κατάσταση του κέντρου είναι ζωτικής σημασίας για την πορεία όλου του συστήματος. **Η ύφεση της αμερικανικής οικονομίας είναι κυκλικό φαινόμενο.** Δεν έχει δομικά αίτια: η παραγωγικότητα π.χ. αυξάνεται με έντονους ρυθμούς ακόμη και υπό αυτές τις συνθήκες. Στο θετικό μέρος του κύκλου η υπερβολική αύξηση της πίστης προκαλεί στρεβλώσεις στην κατανομή χώρων και ρόλων και στη διάρθρωση της παραγωγής. Αυτό ρίχνει τον τόνο της οικονομικής δραστηριότητος, οπότε η επακόλουθη στενότητα επιφέρει τις απαραίτητες ανταγωνιστικές διορθώσεις αναδιάρθρωσης και ανακατανομής. (Το Federal Reserve μείωσε τα επιτόκιά του στο χαμηλότατο 1,25%, αφού η αύξηση της ρευστότητας πρώτου βαθμού είχε πέσει σε αρνητικό αριθμό -0,6% τον Σεπτέμβριο).

• Πολιτικές των ΗΠΑ που δείχνουν να αντιστρατεύονται το αμερικανικό μοντέλο, ή φαινόμενα που φαίνονται να υποδηλώνουν αδυναμία του, εξηγούνται θετικά σε προσεκτικότερη ανάλυση.

Το μέγα έλλειμμα του ισοζυγίου εξωτερικού εμπορίου των ΗΠΑ χρηματοδοτείται από τις εισροές κεφαλαίων σε δολαριακές τοποθετήσεις (και από τα κέρδη αμερικανικών εταιριών δραστηριοποιούμενων στο εξωτερικό). **Το έλλειμμα είναι αποτέλεσμα, και όχι αιτία, των εισροών αυτών.** Οι εισροές κρατούν και το δολάριο σε σχετικά υψηλή ισοτιμία π.χ. προς το ευρώ, παρά το γεγονός ότι το επιτόκιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είναι τώρα 2% υψηλότερο από το αντίστοιχο Αμερικανικό. (Αντιθέτως, ομόλογα επιχειρήσεων στις ΗΠΑ είναι τώρα σχεδόν 1% πάνω από τα αντίστοιχα στην ευρωζώνη).

Εάν οι εισροές σταματούσαν γιατί θα υποβαθμίζονταν οι προσδοκίες επιτυχίας των Αμερικανικών επιχειρήσεων, τότε θα έπεφτε το δολάριο, θα μειώνονταν οι εισαγωγές και έτσι θα διορθώνετο το εμπορικό ισοζύγιο αυτομάτως. Σημειωτέον ότι και σε αυτήν ακόμη την περίπτωση περισσότερο θα επηρεάζετο η οικονομία της ευρωζώνης παρά η αμερικανική, γιατί η πρώτη βασίζεται περισσότερο στις εξαγωγές, ενώ η αμερικανική στην εγχώρια ζήτηση.

Συγκεκριμένες πολιτικές όπως η τριετής επιβολή υψηλών δασμών στον εισαγόμενο χάλυβα εκ μέρους των ΗΠΑ δεν μετατρέπουν τη χώρα σε εκφραστή του προστατευτισμού. Απλώς είναι κυρίως τακτική κίνηση για να υποχρεωθούν οι περιοχές υψηλού προστατευτισμού, όπως η Ε.Ε., να απελευθερώσουν ουσιαστικά τις αγορές τους. (Το ίδιο συνέβη με την Ιαπωνία την προηγούμενη δεκαετία). Οι ΗΠΑ δεν είναι διατεθειμένες να τηρούν το ελεύθερο σύστημα, ενώ άλλοι θα το χρησιμοποιούν όσο και όπως τους συμφέρει. Επιπλέον, οι ΗΠΑ επιδοτούν τις χώρες της Ε.Ε. παρέχοντας σε αυτές ομπρέλα ασφαλείας πάνω από μισό αιώνα τώρα.

Η ύφεση στην Ε.Ε. και η τελμάτωση της ιαπωνικής οικονομίας οφείλονται σε δομικά αίτια και δεν είναι κυκλικά φαινόμενα (αν και επιβαρύνονται από την παρούσα φάση του κύκλου). Απορρέουν από την αντίληψη του Ευρωπαϊκού Κράτους - Εθνους και τον εγγενή περιορισμό της ελευθερίας κινήσεως των συστημάτων σε ένα τέτοιο Κράτος. Υπερρυθμιζόμενα, προστατευτικά συστήματα με θεσμική υπερφόρτωση και ανελαστικές διαρθρώσεις στις λειτουργίες τους είναι αναπόφευκτα αναποτελεσματικά.

Στην Ελλάδα το ευρωπαϊκό μοντέλο έχει δείξει την αναγωγή του στο άτοπο, ακριβώς επειδή δεν ταιριάζει στην ιδεολογία του Ελληνισμού και στη νοοτροπία των Ελλήνων. Επιβλήθηκε για ιστορικούς λόγους, μετά την Επανάσταση, και έκτοτε βαραίνει ασφυκτικά πάνω μας, παραλύοντας την ενεργητικότητά μας. Τεράστια ποσά ενέργειας έχουν καταναλωθεί για να συμμορφωθούμε με αυτό. Καιρός επιτέλους να το αποσείσουμε από τους ώμους μας (μαζί με όσους είναι προσκολλημένοι σε αυτό) -έστω και τόσο αργά τώρα επιτέλους που, εν όψει της μεταβολής του παγκόσμιου συστήματος (παγκοσμιοποίηση υπό αμερικανική ηγεμονία), ακόμη και οι ευρωπαϊκές χώρες αγωνίζονται να απαγκιστρωθούν από το παραδοσιακό ευρωπαϊκό μοντέλο τους.

ΕΞΠΡΕΣ, Κυριακή 15/12/2002